

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Ladislava Hejtmánka a soudkyně JUDr. Hany Kadaňové, Ph.D. a JUDr. Naděždy Treschlové v právní věci

žalobkyně: **X. X.**, nar. X.
bytem X.
zastoupená advokátem Mgr. Lukáš Hojdnem, LL.B.
sídlem Francouzská 299/98, Praha 10

proti

žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**
sídlem Palackého náměstí 375, Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí ministra zdravotnictví 6. 2. 2025, č. j. MZDR 930/2025-4/PRO

takto:

- I. Rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 6. 2. 2025, č. j. MZDR 930/2025-4/PRO se ruší a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 16.383 Kč do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku k rukám právního zástupce žalobkyně advokáta Mgr. Lukáše Hojdna.

Odůvodnění:

Vymezení věci a průběh řízení před správními orgány

1. Žalobkyně se žalobou domáhala zrušení rozhodnutí specifikovaného v záhlaví rozsudku (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým ministr zdravotnictví zamítl rozklad žalobkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

proti rozhodnutí ministerstva zdravotnictví ze dne 16. 10. 2024, MZDR 34570/2023-14/PRO (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“). Prvostupňovým rozhodnutím byla zamítnuta žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžitě částky za protiprávně provedenou sterilizaci (dále jen „žádost“) podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon č. 297/2021 Sb.“).

2. Soud ze správního spisu zjistil, že žalobkyně podala žádost již dne 10. 8. 2023, připojila k ní kopii ze záznamu z operační a porodní knihy. Do žádosti ze dne 10. 8. 2023 uvedla, že dne 7. 4. 2005 porodila své čtvrté dítě, v těhotenství se jí objevila cysta, bylo jí řečeno, že druhý den po porodu ji vezmou na operaci a cystu odstraní, přičemž nejprve bylo plánováno odstranění laparoskopicky, později řezem přes břicho. Při této operaci byla žalobkyni provedena sterilizace. Řízení o žádosti ze dne 10. 8. 2023 bylo usnesením ze dne 13. 11. 2023 zastaveno z důvodu chybějících náležitostí.
3. Dne 21. 11. 2023 podala žalobkyně podání nazvané „doplnění údajů k žádosti“, které žalovaný posoudil jako žádost novou (dále též „žádost“). V žádosti ze dne 21. 11. 2023 žalobkyně uvedla, že k její sterilizaci došlo dne 8. 4. 2025 v nemocnici Kadaň (nyní Nemocnice Kadaň s.r.o., dále též „poskytovatel zdravotních služeb“), kde dne 7. 4. 2025 porodila dceru. Žalobkyni bylo v nemocnici řečeno, že důvodem operace prováděné den po porodu je odstranění cysty, která se objevila v těhotenství. Při této operaci však rovněž došlo k sterilizaci, což žalobkyně předem nevěděla.
4. Ministerstvo zdravotnictví si od poskytovatele zdravotních služeb vyžádalo kopii zdravotnické dokumentace žalobkyně týkající se provedení zdravotního výkonu sterilizace, poskytovatel zdravotních služeb v reakci sdělil, že zdravotnickou dokumentací žalobkyně nedisponuje, nebyla dohledána. Ke svému sdělení připojil poskytovatel kopii záznamu z operační a porodní knihy (tj. totožné záznamy jako připojené žalobkyní k původní žádosti).
5. Žalobkyně byla následně vyrozuměna o právu vyjádřit se k podkladům rozhodnutí a o právu nahlédnout do spisové dokumentace a současně vyzvána ke sdělení dalších návrhů na dokazování a konkrétně pak k označení důkazních prostředků stran jejího tvrzení o tom, že o sterilizaci nebyla s dostatečným předstihem seznámena.
6. Žalobkyně, již zastoupena právním zástupcem, znovu předložila kopii záznamu z operační a porodní knihy, a dále předložila sdělení poskytovatele zdravotních služeb. S odkazem na jeho obsah, v němž jí poskytovatel zdravotních služeb sdělil, že jí zaslal kompletní zdravotnickou dokumentaci, uvedla, že jelikož tedy zdravotnická dokumentace neobsahuje ani protokol sterilizační komise, a dokonce ani žádost o sterilizaci, byla sterilizace provedena v rozporu s právem.
7. Prvostupňovým rozhodnutím byla žádost žalobkyně zamítnuta s odůvodněním, že na základě předložených důkazů lze mít za prokázané, že žalobkyně byla sterilizovaná a že se tak stalo v rozhodném období ve zdravotnickém zařízení na území dnešní České republiky (Nemocnice Kadaň) ve smyslu § 2 zákona č. 297/2021 Sb. Žalobkyně však neprokázala, že k její sterilizaci došlo v rozporu s právem. Ve správním řízení bylo zjištěno, zdravotnická dokumentace není již k dispozici (patrně z důvodu skartace) a kromě kopie záznamu z operační knihy (který prokazuje pouze provedení sterilizace a datum operace) žalobkyně neoznačila ani nepředložila jiné důkazní prostředky a neuvedla ani jiné indicie, na jejichž základě by bylo možné považovat její tvrzení za věrohodná a hájitelná. Zejména je v prvostupňovém rozhodnutí shledáno, že tvrzení žalobkyně o tom, že jí měla být

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

operativně odstraněna cysta, je v rozporu se záznamem z operační knihy, v němž je uvedeno, že v rámci této operace byla provedena jen sterilizace. Argument žalobkyně, že poskytovatel zdravotních služeb sám označil předloženou dokumentaci, v níž se nenachází protokol sterilizační komise a projev vůle žalobkyně podstoupit sterilizaci, za dokumentaci „kompletní“, je dle odůvodnění prvostupňového rozhodnutí účelová, formulace poskytovatele zdravotních služeb nemůže být vykládána jako důkaz, že protokol a projev vůle nikdy neexistovaly.

8. Proti rozhodnutí ministerstva podala žalobkyně rozklad, který byl zamítnut napadeným rozhodnutím.
9. Ministr zdravotnictví v odůvodnění napadeného rozhodnutí odkázal na relevantní právní úpravu a shrnul rozkladové námitky žalobkyně, k nimž se poté vyjádřil. Žalobkyně podle něj neprokázala, že sterilizace byla provedena v rozporu se zákonem. Důkazní břemeno tížilo žalobkyni a ministerstvo zdravotnictví není oprávněno za ni konkretizovat důkazní návrhy. Řízení o žádosti je správním řízením se standardním rozložením důkazního břemene. Zákon č. 297/2021 Sb., ulehčuje situaci žadatelů v tom, že požaduje pouze označení listin a důkazních prostředků. Ministr zdravotnictví uvedl, že i když je řízení o žádosti ovládáno zásadou materiální pravdy, bez součinnosti s žalobkyní nebylo možné zjistit žádné další relevantní skutečnosti vztahující se k předmětu řízení, neboť žalobkyně v prvostupňovém řízení ministerstvu žádnou součinnost směřující k učinění dalších možných skutkových zjištění neposkytla, ačkoliv byla náležitě poučena o svých procesních právech a v návaznosti na dosavadní skutková zjištění i o nutnosti označit další důkazy na oporu tvrzení vztahujících se k provedení sterilizace a jejím okolnostem. Existenci nároku lze prokazovat zdravotnickou dokumentací vedenou o oprávněné osobě, ale též všemi důkazními prostředky, které mohou přispět k objasnění věci, zejména výpověďmi oprávněné osoby a svědků, znaleckými posudky a odbornými vyjádřeními, věcmi, listinami apod. Proto bylo žalobkyni před vydáním rozhodnutí opakovaně zasláno poučení o právech a povinnostech v řízení, kde mj. byla upozorněna na právo se k řízení vyjádřit a navrhnout další důkazy. Ministerstvo v řízení provádělo úkony k tomu, aby zjistilo skutkový stav bez důvodných pochybností. Dle ministra zdravotnictví ministerstvo v prvostupňovém rozhodnutí správně uzavřelo, že žalobkyně nepředložila žádný důkaz nebo jiné indicie, na jejichž základě by bylo možno její tvrzení považovat za hájitelná a plausibilní. V řízení zůstala žalobkyně pasivní a nesnažila se v kooperaci s ministerstvem přispět k prokázání, že k protiprávní sterilizaci v jejím případě došlo.

Obsah žaloby

10. Žalobkyně v žalobě namítla, že o provedení sterilizace nežádala a neudělila k ní souhlas. Popsala, že se jí v průběhu těhotenství objevila cysta, kterou po porodu měli operativně odstranit. Den po porodu se operace uskutečnila s tím, že žalobkyni bylo nejdříve sděleno, že se bude jednat o laparotomii, následně byla informována, že jí bude proveden řez přes břicho. Při této operaci však rovněž došlo k sterilizaci. Dodala, že sterilizace ke svému provedení nepotřebuje řez do dutiny břišní a bývá coby samostatný úkon prováděna laparoskopicky. Skutečnost, že žalobkyni bylo při této operaci otevřeno břicho, potvrzuje její tvrzení o výše zmíněné cystě. Dává tedy smysl a jeví se plausibilní, že žalobkyně počítala s jinou operací, přičemž o tom, že jí má být provedena sterilizace, nic nevěděla. Kdyby byla žalobkyni dopředu vysvětlena povaha zákroku sterilizace a byly jí předem sděleny všechny informace o nichž je třeba žadatelky o sterilizaci v dostatečné míře poučit, nikdy by sterilizaci dobrovolně nepodstoupila, natož aby o ni sama požádala.

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

11. K důkazní situaci žalobkyně uvedla, že požádala poskytovatele zdravotních služeb o kopii své zdravotnické dokumentace. Ten jí poslal pouze kopii záznamu z operační a porodní knihy, která potvrzuje provedení sterilizačního zákroku. Nejprve jí sdělil, že se zdravotnická dokumentace ztratila, později, když se znovu snažila zdravotní dokumentaci nalézt již s pomocí právního zástupce, jí sdělil, že zdravotnická dokumentace byla takto zaslána jako kompletní, ministerstvu zdravotnictví ovšem sdělil, že zdravotnická dokumentace žalobkyně není k dispozici, neboť nebyla nalezena. Tyto změny v reakcích dle žalobkyně prokazují skutečnost, že poskytovatel zdravotních služeb netuší, kde by mohla zdravotnická dokumentace být a zda vůbec nějaká existuje. To vyvolává pochybnost, zda byla dokumentace vůbec sepsána, nebo zda existovala, ale byla například skartována. V každém případě poskytovatel zdravotních služeb jednal v rozporu se zákonem, pokud dokumentaci nepořídil nebo neuchoval. Žalobkyni je známo, že dle § 6 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb. je povinna v žádosti o přiznání nároku označit vedle rozhodných skutečností i listiny, zejména zdravotnickou dokumentaci, na podporu svého práva. Z důvodu nedohledání zdravotnické dokumentace, na které žalobkyně neměla ani nemohla mít nejmenší vliv, však nemůže tuto dokumentaci z velké části předložit, vyjma zmíněného výpisu z operační knihy dokládající realizaci sterilizačního zákroku na žalobkyni.
12. Žalobkyně má za to, že v řízení před správním orgánem přdestřela důkazy či alespoň indicie, které podírají její tvrzení a činí je uvěřitelné a hájitelné. Pokud jde o prokázání naplnění podmínek zákonné sterilizace, ty by měly být jednoznačně zřejmé ze zdravotnické dokumentace, tedy jejich existence by měla být řádně prokazatelná v písemné formě. Prokázat existenci všech náležitých požadavků pak pochopitelně lpí na poskytovateli zdravotních služeb, jak vyplývá i rozhodnutí správních soudů. V případě žalobkyně poskytovatel zdravotních služeb zdravotnickou dokumentaci nedohledal, z čehož bez dalšího nelze vyvodit nic jiného, než že není známo, zda zdravotnická dokumentace vůbec existuje. Její existence, včetně existence všech dokumentů, které byly třeba k provedení zákonné sterilizace žalobkyně, je tedy vinou protiprávního jednání poskytovatele zdravotních služeb neprůkazná.
13. Žalobkyně namítla, že jelikož v jejím případě prokazatelně došlo ke sterilizaci hned po porodu a zároveň v řízení nebylo prokázáno, že by ke sterilizaci dala žalobkyně svobodný a informovaný souhlas, který byl dle § 27 zákona č. 20/1966 Sb. nezbytný, jedná se o protiprávní sterilizaci. Stejně tak nebylo prokázáno ani naplnění dalších zákonných podmínek k provedení zákonné sterilizace. Ač je v obecné rovině třeba prokázat existenci příslušných dokumentů, neznamená to, že je možné učinit nesmyslný závěr, že není prokázána neexistence žádosti o sterilizaci, a tudíž nelze podmínku sterilizační žádosti považovat za řádně splněnou. Nejen, že v podstatě veškerá soudní judikatura o neoprávněných sterilizacích je v rozporu s takovým přístupem, zároveň se tím také zcela rozbíjí celý koncept odškodnění za protiprávní sterilizace, které by za těchto podmínek nebylo možno prokázat nikdy.
14. Žalobkyně apelovala na dobrou vůli státu, a tedy i ústředních správních úřadů, coby složek státní moci, nejen přispět k objasnění všech skutečností, ale také být více otevřený než odmítavý k prokazování a hlavně hodnocení nejednoznačných situací. Žalobkyně shrnula, že hlavním důkazem a indicií podporující hájitelnost a uvěřitelnost provedení neoprávněné sterilizace je samotná skutečnost, že poskytovatel zdravotních služeb nemá k dispozici žádný z potřebných dokumentů dokládajících splnění požadavků zákonné sterilizace. Nejsou zde žádné informace o tom, že by zdravotnická dokumentace existovala včetně všech

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

dokumentů ke sterilizaci, ale byla zničena například povodní či požárem, nelze tedy ani presumovat, že jakýkoliv z těchto dokumentů kdy existoval. Proto nezbyvá než sterilizaci žalobkyně označit za protizákonnou, protože jakákoliv jiná alternativa se jeví mnohem méně průkazná a přesvědčivá než tvrzení žalobkyně.

15. Žalobkyně se ohradila proti tvrzení žalovaného, že zatímco ministerstvo v řízení provádělo úkony k tomu, aby zjistilo skutkový stav bez důvodných pochybností, ona zůstala v průběhu řízení pasivní. Žalobkyně hned na počátku řízení ministerstvu jasně sdělila, že již neví, jaké další důkazy by mohla předložit a kde by je případně mohla nalézt a odkázala se právě na nedohledání zdravotnické dokumentace poskytovatelem zdravotních služeb. Následně se již s pomocí právního zástupce snažila dohledat další relevantní skutečnosti, což jasně dokládají i její žádosti o prodloužení lhůty k doplnění důkazů. Následně pak své výsledky hledání dala sama vědět ministerstvu zdravotnictví. Poté, když byla řada na ministerstvu, aby ve věci konalo a rozhodlo, to bylo nečinné; žalobkyně podávala dokonce dvakrát opatření proti nečinnosti. Následně i v řízení o rozkladu podávala podnět k nečinnosti žalovaného.

Vyjádření žalovaného

16. Žalovaný odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí a navrhl soudu zamítnutí žaloby. Zdůraznil, že postup uplatňování nároku na odškodnění podle § 5 a 6 zákona č. 297/2021 Sb. počítá se standardním rozložením důkazního břemene podle správního řádu, tudíž břemeno tvrzení a důkazní stíhá žalobkyni. V případě, kdy absentuje zdravotnická dokumentace, je třeba dle judikatury posuzovat, zda tvrzení předestřená v řízení, že žadatelka v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem, jsou hájitelná a plausibilní, dané však neznamena, že se může jednat o jakékoli, ničím nepodložené tvrzení. Musí jít o tvrzení hájitelné, které bude podepřeno indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace, či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávní sterilizaci pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí.
17. Žalobkyně je v každém případě povinna podepřít své tvrzení věrohodnými důkazy nebo alespoň indiciemi. I když i řízení o žádosti je ovládáno zásadou materiální pravdy, bez součinnosti s žalobkyní nebylo možné zjistit žádné další relevantní skutečnosti vztahující se k předmětu řízení, neboť žalobkyně v prvostupňovém řízení ministerstvu žádnou součinnost směřující k učinění dalších možných skutkových zjištění neposkytla, ačkoliv byla náležitě poučena o nutnosti označit další důkazy.
18. Žalovaný nezpochybnil, že se žalobkyně v důsledku nedochování předmětné zdravotnické dokumentace ocitla v důkazní nouzi, nicméně povinnost žalovaného zjistit skutkový stav se naplňuje v kooperaci s žalobkyní, a tuto svou povinnost žalovaný splnil rozsáhlým poučením o procesních právech a povinnostech a podnikáním aktivních kroků jak vůči poskytovateli zdravotních služeb, tak vůči žalobkyni. Existenci nároku lze prokazovat zdravotnickou dokumentací vedenou o oprávněné osobě, ale též všemi důkazními prostředky, které mohou přispět k objasnění věci, zejména výpověďmi oprávněné osoby a svědků, znaleckými posudky a odbornými vyjádřeními, věcmi, listinami apod. Proto žalobkyni bylo před vydáním rozhodnutí opakovaně zasláno poučení o právech a povinnostech v řízení, kde mj. byla upozorněna na právo se k řízení vyjádřit a navrhnout další důkazy.
19. Žalovaný uvedl, že tvrzení žalobkyně nepovažuje za plausibilní. Podle názoru žalovaného sled událostí tak, jak jej popisuje žalobkyně, je obtížně uvěřitelný a nevěrohodný, neboť s

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

ohledem na plánovanost výkonu a předchozí doporučení lékaře prostě není dost dobře možné, aby se tak stalo bez toho, aby proběhla komunikace mezi lékařem a pacientkou. Žalovaný je přesvědčen, že žalobkyni musel být znám druh operace, které se měla podrobit. Jen těžko si lze představit situaci, kdy se žalobkyně se svou dosavadní gynekologicko-porodnickou anamnézou odevzdaně dostaví bez jakýchkoli informací k hospitalizaci, při které je uvedena do anestezie, před kterou musela být vyšetřena a musel proběhnout pohovor s anesteziologem, a při operaci je jí otevřena dutina břišní, a ona sama nemá informace, o jakouže operaci se to jedná. O tvrzené operaci cysty není záznam v porodní ani operační knize, což opět nevyznívá ve prospěch věrohodnosti tvrzení žalobkyně.

Jednání před Městským soudem v Praze

20. Při jednání konaném dne 24. 7. 2025 účastníci řízení setrvali na svých dosavadních stanoviscích. Soud při jednání nedoplnil dokazování o důkazy navržené žalobkyní v žalobě, neboť ověřil, že navržené důkazy jsou v listinné podobě součástí správního spisu, tudíž nejsou předmětem dokazování při jednání před soudem. K výzvě soudu na vyjasnění částečně nečitelného textu ve výpisu z operační knihy zástupce žalobkyně i pověřená zaměstnankyně žalovaného shodně uvedli, že text obsahuje údaj o sterilizaci, a to v latině a ve zkratkách, část textu je ovšem i pro ně nečitelná.

Posouzení věci Městským soudem v Praze

21. Městský soud v Praze přezkoumal napadené rozhodnutí včetně řízení, které jeho vydání předcházelo. Vycházel přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.).
22. Při rozhodování soud vycházel zejména z následující právní úpravy:
23. Podle § 2 zákona č. 297/2021 Sb., je oprávněnou osobou fyzická osoba, která se podrobila v období od 1. července 1966 do 31. března 2012 ve zdravotnickém zařízení na území, které je součástí území České republiky, sterilizaci v rozporu s právem.
24. Podle § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb., sterilizací v rozporu s právem se pro účely tohoto zákona rozumí zdravotní výkon zabráňující plodnosti, k jehož provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zdravotního výkonu zabráňujícího plodnosti anebo za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.
25. Podle § 3 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb., porušením právních předpisů a okolnostmi podle odstavce 1 se rozumí zejména působení na oprávněnou osobu v podobě jakéhokoli nátlaku, donucení či přesvědčování, aby se zdravotnímu výkonu zabráňujícímu plodnosti podrobila, jakož i skutečnost, že oprávněná osoba nebyla srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu a o účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaného zdravotního výkonu a o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích.
26. Podle § 23 odst. 1 věty první zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, zdravotnický pracovník způsobilý k výkonu příslušného zdravotnického povolání informuje pacienta (...) o účelu a povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích, alternativách a rizicích.

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

27. Podle § 27 zákona o péči o zdraví lidu sterilizace se smí provést jen se souhlasem nebo na vlastní žádost osoby, u níž má být sterilizace provedena, a to za podmínek stanovených ministerstvem zdravotnictví.
28. Konkrétní podmínky pro provedení sterilizace obsahovala v rozhodné době směrnice Ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky č. 1/1972, o provádění sterilizace (dále jen „směrnice“). Dle § 11 této směrnice před zákonem podepíše osoba, u níž má být sterilizace provedena, popřípadě její zákonný zástupce (opatrovník), prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparaibilní.
29. Po provedeném řízení dospěl soud k závěru, že žaloba je důvodná.
30. Soud předně považuje za nezbytné připomenout smysl a cíl právní úpravy odškodňování za protiprávní sterilizace dle zákona č. 297/2021 Sb. Přijetí právní úpravy umožňující uplatnit nárok na odškodnění za nezákonně provedenou sterilizaci je důsledkem selhání státu, který v minulosti nebyl schopen ochránit ženy před situacemi, v nichž musely čelit nátlaku na svobodu svého rozhodování stran (ne)provedení sterilizace. Zákon č. 297/2021 Sb., tak představuje normotvorné vyrovnání se státu s jeho předchozími pochybeními, která vedla k razantnímu zásahu do základních práv žen, u kterých byla provedena sterilizace bez informovaného souhlasu. Prostředek nápravy státu se však nenaplní pouze zákonnou kodifikací, nýbrž i samotnou aplikací na jednotlivé případy příslušnými správními orgány. Požadavek na efektivní prostředek nápravy by přitom nebyl naplněn, pokud by žalovaný správní orgán formalisticky lpěl na prokázání nelegality dotyčné sterilizace. Správní orgány musí v těchto případech ve větší míře aplikovat zásadu vstřícnosti a řádného poučení účastníků správního řízení (viz např. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 12. 2023, č.j. 8 Ad 6/2023-33).
31. K přiznání peněžité částky dle zákona č. 297/2021 Sb., musí v zásadě dojít při naplnění čtyř předpokladů, jimiž jsou:
podání žádosti do tří let od účinnosti zákona č. 297/2021 Sb.;
žadatelka byla podrobena sterilizaci;
ke sterilizaci došlo v rozhodném období (od 1. 7. 1966 do 31. 3. 2012);
sterilizace byla provedena v rozporu s právem.
32. Žádost žalobkyně byla přitom zamítnuta s odůvodněním, že žalobkyně neunesla své důkazní břemeno (nepředložila ani nenavrhla důkazy) ve vztahu k tvrzení, že sterilizace byla provedena v rozporu s právem. Naplnění prvních tří kritérií žalovaný nijak nezpochybnil.
33. Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 4. 7. 2024, č.j. 9 As 61/2023-65 k otázce rozložení důkazního břemene v obdobných případech konstatoval, že *„(z)atímco naplnění prvního předpokladu bude jednoznačně určité z podané žádosti, v případě ostatních tří předpokladů může být jejich ověření nesnadné. Primárním důkazem, jenž může dané okolnosti postavit najisto, je jistě zdravotnická dokumentace žadatelky o jednorázovou peněžní dávku. Ta však může být vzhledem ke značnému časovému odstupu od tvrzeného provedení sterilizace již skartována, jako je tomu ostatně i v nyní projednávané věci, případně rovněž různé kvality a vypovídací hodnoty. Další dokumenty, které by mohly o provedení sterilizace vypovídat, pak nemusí vůbec existovat, případně mohou být jen velice obtížně dohledatelné. Stejně tak v úvahu připadající svědci z okruhu zdravotního personálu si již nemusí okolnosti provedení sterilizace z důvodu časového odstupu pamatovat. Svědci z úzkého rodinného okolí, kterým se oběť v minulosti mohla svěřit, konečně nemusí být s ohledem na jejich vztah s žadatelkou a ze své*

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

podstaty pouze zprostředkovanost jimi podávaných informací považování za důvěryhodné. Důsledkem je, že v případě neexistence zdravotní dokumentace se žadatelka pro prokázání svého nároku typicky ocitne v důkazní nouzi, a to i po řádně poskytnutém poučení a snaze veškeré dostupné dokumenty skutečně získat.

34. Totožná je i situace žalobkyně v nyní posuzovaném případě, protože její zdravotnická dokumentace nebyla dohledána. Nejvyšší správní soud ve vztahu k takové situaci dovodil, že „nelze po žadatelkách požadovat, aby samy vždy nade vší pochybnost prokázaly naplnění všech výše vymezených předpokladů pro přiznání peněžité částky podle zákona č. 297/2021 Sb. Naopak postačí, pokud žadatelka o peněžitou dávku předestře na první pohled plausibilní tvrzení, že v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem. To nicméně pochopitelně neznamená, že se může jednat o jakékoliv, ničím nepodložené tvrzení. Musí jít o tvrzení hájitelné, které bude podpořeno indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí. Pokud tedy zdravotní dokumentace nebude existovat, případně bude zjevně nedůvěryhodná, avšak žadatelka předestře plausibilní tvrzení, pro které budou skutečně svědčit zjištěné indicie, musí správní orgány považovat předpoklady pro přiznání peněžité částky dle zákona č. 297/2021 Sb. za naplněné, ledaže samy prokáží, že ke skutečností žadatelkou tvrzeným dojít nemohlo.“
35. Žalobkyně již v žádosti uvedla, že se do nemocnice Kadaň dostavila z důvodu porodu dcery. Den po porodu se měla operativně podrobit odstranění cysty, při operaci jí však byla provedena sterilizace, o kterou nežádala a nedala k ní dobrovolný souhlas. Tato žádost ani informovaný souhlas žalobkyně ve smyslu § 27 zákona o péči o zdraví lidu součástí správního spisu nebyly.
36. Žalovaný skutkový děj tvrzený žalobkyní nepovažuje za plausibilní. Namítá, že tvrzení žalobkyně o tom, že jí měla být operativně odstraněna cysta, je v rozporu se záznamem z operační knihy, v němž záznam o odstranění cysty při této operaci uveden není a je uvedeno, že byla provedena sterilizace. Žalovaný tedy hodnotí jako průkazný záznam z operační knihy, a má za to, že předmětný důkaz znevěrohodňuje tvrzení žalobkyně o tom, jaké informace o operaci jí poskytl zdravotnický personál.
37. Městský soud v Praze se s názorem žalovaného nemůže ztotožnit. Žalovaný totiž pominul, že dokumentace předložená poskytovatelem zdravotních služeb vykazuje nedostatky. Jeden z nedostatků spočívá v tom, že mezi dokumenty zcela absentují jakékoli listiny dokládající splnění požadavků zákonné sterilizace, přičemž poskytovatel zdravotních služeb není schopen vysvětlit, zda tyto listiny jsou ztracené, skartované nebo nikdy neexistovaly. Další nedostatek soud spatřuje v okolnosti, že ručně psaný záznam z operační knihy je přepisovaný (je v něm škrtnuto) a je částečně nečitelný, přičemž žalovaný ani při jednání nedokázal text z operační knihy v úplnosti interpretovat. Ve světle těchto nedostatků není dle názoru soudu důvod považovat záznam z operační knihy o tom, že byla provedena (pouze) sterilizace, za záznam, na jehož základě by bylo možné spolehlivě vyvrátit tvrzení, že vedle sterilizace bylo provedeno též odstranění cysty, či že o tomto byla žalobkyně před operací informována. Dle názoru soudu tedy předložená neúplná dokumentace ve svém celku není způsobilá významně znevěrohodnit skutkovou verzi předestřenou žalobkyní. Městský soud je tedy přesvědčen, že nebylo důvodu, aby tuto dokumentaci žalovaný považoval za podstatný důkaz svědčící o tom, že tvrzení žalobkyně není plausibilní, tedy jinými slovy že se její tvrzení nezdá být pravdivé a hodné důvěry. Žalobkyně nadto argumentovala, že sterilizace samotná se na rozdíl od odstranění cysty běžně provádí

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

laparoskopicky, na žalobkyni však laparoskopická metoda užita nebyla. Je-li tato skutečnost pravdivá, může rovněž oslabit důkazní sílu záznamu v operační knize. Žalovaný se k argumentaci nijak nevyjádřil.

38. Vyjma uvedené dílčí skutečnosti, tedy zda žalobkyni byla oznámena operace cysty a zda byla tato operace též provedena, nespatřuje soud v tvrzení žalobkyně žádné nejasnosti. Lze předpokládat, že k protiprávní sterilizaci žalobkyně pravděpodobně došlo tak, jak žalobkyně tvrdí. Její tvrzení uvedené v žádosti je tak dle názoru soudu možné považovat za plausibilní tvrzení ve smyslu shora citované judikatury Nejvyššího správního soudu. Za dané situace tedy dle městského soudu nelze uzavřít, jak to učinil žalovaný, že žalobkyně neprokázala protiprávnost provedené sterilizace. V dané věci je za skutkového stavu tak, jak byl dosud zjištěn, naplněna premisa vyslovená NSS, že žalobkyně předestřela hájitelné tvrzení o provedení protiprávní sterilizace, které je podepřeno jistými indiciemi, jež toto tvrzení podporují.
39. Je pravdou, že žalobkyně v posuzované věci kromě již zmiňovaného plausibilního tvrzení a záznamů z porodní a operační knihy žádné další důkazy nepředložila ani nenavrhlá. To však i s ohledem na shora citovanou judikaturu k zamítnutí její žádosti nepostačuje. Řízení o žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem je svou povahou řízením o žádosti ve smyslu § 44 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, a je tedy ovládáno zásadou dispozitivní, která předpokládá jistou aktivní účast žadatele, tím však není vyloučena zásada materiální pravdy, která je jednou z vůdčích zásad, na nichž je správní řízení postaveno. Skutečnost, že žalobkyně byla v souladu s § 52 správního řádu povinna označit důkazy na podporu svého tvrzení, tak nevylučuje povinnost správního orgánu zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodně pochybnosti (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2014, č.j. 3 Ads 91/2013-47 a ze dne 18. 3. 2015, č. j. 3 Ads 112/2014-31). V souladu se zásadou materiální pravdy je povinností správního orgánu z vlastní iniciativy a vlastními prostředky objasňovat sporné, pochybné nebo zpochybněné skutečnosti (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 11. 2003, č.j. 6 A 114/2000-36).
40. Uzavřel-li žalovaný na základě zjištění o neexistenci zdravotní dokumentace, že pro provedení sterilizace u žalobkyně byly splněny všechny zákonné podmínky, nemá tento závěr oporu ve spisovém materiálu, ze kterého při svém hodnocení vycházel. Jako důkazní prostředky způsobilé k prokázání skutkového stavu se jeví zejména výsledky zúčastněných osob. Tyto důkazní prostředky sice mohla v průběhu správního řízení žalobkyně navrhnout; jak ovšem bylo výše uvedeno, pokud se tak nestalo, žalovaný nemůže rezignovat na zjištění skutkového stavu, který je v projednávaném případě zjevně neúplný, a rozhodnout o žádosti v rozporu se zásadou materiální pravdy. Povinnosti zjistit skutkový stav v rozsahu potřebném pro rozhodnutí žalovaného nezbavuje ani to, že provedl poučení žalobkyně o možných důkazních návrzích. Žalovaný v napadeném rozhodnutí de facto zcela ignoroval skutečnost zdůrazněnou ve shora citované judikatuře Nejvyššího správního soudu, že žalobkyně se s ohledem na absenci zdravotnické dokumentace nutně ocitla v důkazní nouzi, a bylo tak s ohledem na existenci jejího plausibilního tvrzení na žalovaném, aby prokázal, že k jí tvrzeným skutečnostem dojít nemohlo.
41. Pouze pokud by žalovaný v dalším řízení po doplnění dokazování a objasnění skutkového stavu zjistil, že žalobkyně byla skutečně o povaze a důsledcích zákroku dostatečně poučena takovým způsobem, že nemohlo být pochyb o svobodě a prostotě omylu jejího projevu vůle, bylo by možno uzavřít, že výše uvedená nezákonnost spočívající v absenci písemného

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

poučení o nezvratnosti zákroku nezakládá takové porušení právních předpisů, které by dle § 3 zákona č. 297/2021 Sb., odůvodňovalo vyhovění žádosti žalobkyně o poskytnutí kompenzace. Za současné situace však správní spis oporu pro tento závěr neposkytuje. Naopak, ze shromážděné dokumentace, tak jak z ní dosud vycházel žalovaný, vyplývá, že zákonné podmínky pro provedení sterilizace u žalobkyně splněny nebyly.

42. Na základě shora uvedených skutečností shledal soud žalobu důvodnou, a napadené rozhodnutí proto podle § 78 odst. 1 ve spojení s § 76 odst. 1 písm. b) s. ř. s. zrušil. Nepřistoupil přitom rovnou i ke zrušení prvostupňového rozhodnutí (§ 78 odst. 3 s. ř. s.) a ponechal na úvaze žalovaného, zda bude možné vytykané nedostatky napravit v rámci rozkladového řízení. V souladu s § 78 odst. 4 s. ř. s. soud zároveň rozhodl o vrácení věci žalovanému k dalšímu řízení, v němž bude žalovaný shora vyjádřeným právním názorem soudu vázán (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).
43. Výrok o náhradě nákladů řízení je odůvodněn ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s., podle kterého má úspěšný účastník řízení právo na náhradu nákladů. Toto soudní řízení je osvobozeno od soudního poplatku [§ 11 odst. 1 písm. n) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích], úspěšné žalobkyni tak náleží pouze náhrada nákladů vynaložených na zastupování právním zástupcem. Ten ve věci učinil tři úkony právní služby (převzetí a příprava zastoupení, podání žaloby, účast na jednání před soudem), přičemž za první úkon mu náleží částka 3.100 Kč [§ 9 odst. 4 písm. d) a § 7 bod 5. vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, ve znění účinném do 31. 12. 2024, neboť k převzetí zastoupení došlo již v řízení před správními orgány] a za zbylé dva úkony mu náleží částka 4.620 Kč [§ 9 odst. 5, § 7 bod 5. a § 11 odst. 1 písm. a) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, ve znění účinném od 1. 1. 2025]. Dále právnímu zástupci přísluší náhrada hotových výdajů dle § 13 odst. 4 advokátního tarifu ve výši 300 Kč za první úkon a 450 Kč za zbylé dva úkony. Zástupce žalobkyně soudu doložil, že je plátcem DPH, proto se částka nákladů právního zastoupení zvyšuje o hodnotu příslušné sazby daně (2.843 Kč). Žalovaný je tedy povinen zaplatit žalobkyni k rukám jejího právního zástupce advokáta Mgr. Lukáše Hojdna částku 16.383 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie. Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 24. července 2025

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

JUDr. Ladislav Hejtmánek v. r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.